

LILIANA ARMAȘU

Gellu Naum -

poetul de pe *Malul albastru*

Dacă veți ajunge vreodată în satul Comana, județul Giurgiu, unde se află una dintre magnificele rezervații naturale ale României, cu o veche mănăstire construită de Vlad Țepeș, nu uitați să treceți și pe la casa acoperită de iederă în care a locuit poetul suprealist Gellu Naum, trecut la cele eterne acum zece ani. Iedera uriașă, una dintre „ființele” îndrăgite ale poetului, se încadra de minune în familia armonioasă a celor doi soți de nedespărțit – Lygia și Gellu Naum. Astăzi ea este cea care menține spiritul viu al casei, întâmpinând vizitatorii curioși să pătrundă în atmosfera ei încărcată de poezie și mister.

Cei care au avut ocazia să-i treacă pragul în timpul vieții poetului se arătau întotdeauna surprinși de simplitatea și modestia în care trăia autorul *Castelului orbilor*, fără averi și favoruri, având doar o unică și majoră preocupare – poezia – „singura șansă de salvare a speciei umane”.

Împrumutând un titlu de poem din volumul *Malul albastru*, am putea spune că Gellu Naum este prin excelență „poetul-copil”. A ținut cu tot dinadinsul să-și păstreze puritatea incoruptibilă a sufletului, evitând cu obstinție întâlnirile cu oamenii încolțiți de interese meschine. Cu o curiozitate naivă, poetul căuta să întrevadă peste tot în juru-i „sensul ascuns al lucrurilor”, uneori provocând el însuși întâmplări ciudate, capabile să stârnească mirarea și bucuria neprihănită.

Unul dintre cele mai exacte și mai complete portrete ale visătorului de la Comana a fost creionat de poeta optzecistă Simona Popescu, în cartea *Salvarea speciei. Despre suprealism și Gellu Naum* (Ed. Fundației Culturale Române, 2000).

Curios e că Naum începe să scrie poezie pornind de la un joc, mai exact, de la un pariu pe care l-a încheiat cu colegii săi de școală. Pe parcursul anilor însă jocul ia amploare, căpătând în timp și un contur „estetic”. Gustul pentru poezie al tânărului poet se accentuează mai cu seamă în perioada studiilor postuniversitare de filosofie la Sorbona (1938-1939), când se apropie de grupul suprealist condus de André Breton.

Întors în țară, doldora de idei, Naum participă mai întâi la conflagrația mondială pe frontul de Est, după care hotărăște să se dedice întru totul literaturii, intenționând chiar s-o revoluționeze din interior, inspirat de exemplul suprealiștilor francezi. Astfel, în 1941, Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu, Dolfi Trost, Sașa Pană înființează la București cercul suprealist, lansând odată cu el un program estetic destul de curajos, ce-și propunea să schimbe din temelii cursul literar de la acea vreme.

Gellu Naum anunță despărțirea de mijloacele poetice vechi încă în cartea sa de debut, *Drumețul incendiar* (1936): „...destul am mirosit pudic rozele/ purtând ghețele cu stofă ale poeziei clasice”.

Grupul suprealist s-a im-

pus repede în viața literară a Bucureștiului, aducând un suflu și un spirit nou, însă odată cu încheierea activității lui, în 1947, fiecare dintre membrii cercului își urmează destinul literar pe cont propriu.

La maturitate, poezia lui Gellu Naum capătă alte dimensiuni, mult mai largi, intrând într-o zonă profund mistică, în care se întrepătrund visele cu realitatea, fantomele cu personajele reale, animalele cu plantele și cu oamenii la un loc. De acum încolo, pentru autorul *Fetei și suprafetei*, poetul este un vizionar, „orbul clarvăzător”, chemat să descopere esența și misterele lumii.

Sexualitatea exacerbată, tema predilectă a cărții de debut, este înlocuită în volumele de mai târziu (*Medium, Teribilul interzis, Castelul orbilor, Athanor, Partea cealaltă*) de imaginea unei iubiri diafane, în care cei doi sunt abia perceptibili, el purtând „niște pălărie pe ochi și niște ceață pe umeri”, iar ea – „un ponchi inutil peste rochia de argilă”. Unul dintre cele mai tulburătoare texte ale lui Gellu Naum, dar și ale literaturii române de până acum, este romanul poemat *Zenobia*, scris la o maturitate târzie (1985), în care poetul reinventează, prin enigmaticul personaj feminin, cuvintele, cu sensul lor profund, adevărat, iar, odată cu ele, și dragostea, singura prin care „putem pătrunde în marele mister al lumii”.

Sigur că biografia poetului nu este una perfect netedă, așa cum nici epoca în care a trăit nu a fost deloc ideală. În plină perioadă proletcultistă, Gellu Naum s-a lăsat

la un moment dat atras de euforia acestei false ideologii estetice, editând două cărți de poezie „angajată”, însă tot atunci a și tradus enorm din literatura universală clasică și a scris minunata *Carte cu Apolodor*, care cucerește și azi copiii cu aventurile simpaticului pinguin

călător. O pot citi cu plăcere și adulții, cel puțin pentru a se delecta cu frumusețea și bogăția limbajului acestei cărți de excepție.

Gellu Naum nu s-a impus în literatură prin discursuri patriotice și prin cărți luxoase, editate în mii de exemplare, asemenea unor

poeți-tribuni, dar el se face iubit anume prin tăcerea și misterul care l-au înconjurat, prin dragostea eternă pe care a nutrit-o pentru soția lui, Lygia, prin „pohemele” sale inegalabile ca mesaj și ca stil. Un poet subtil al esențelor tari.

Când ne vâram sub saltele

Când ne vâram sub saltele
trece un lup departe în noi
se duce până la pod și se întoarce
e mult de când îl știm dar să lăsăm
și nu mai ofta că n-ai nimic de pierdut
lumina moare lipită de zid și începe
deruta fără motiv fără evenimente
încep obscurele aspirații și spaimile
tresărirea formelor într-o implacabilă geometrie
începe un anotimp al lucrurilor monoton și spectral

Închiși într-o scoică

Glorioși ca niște policandre
ce putem spune e că există câini părăsiți
și pe gura fiecăruia câte un zâmbet
copacii încep să se pregătească de nuntă
nebunul lichid curge pe la un colț
și vine o memorie grea ne apasă

Oglinzile roz

Fericită dezordine
cu cele 54 de sunete
cu cele 18 feluri de disperare
și casa plutește cu noi

dar să rămânem tăcuți să ne privim
în oglinzile roz înăuntru

camera 417

GELLU NAUM

Coroana pătrată

Când terminăm se înserează
peste ochi și peste sprâncene
peste numele noastre se înserează

soarele mormăie frunzele tremură
e vremea să ne punem flanelele
să stăm pe mal privind cum ploaia găurește apa
să spunem mereu aceleași alte cuvinte

Crista

Orașul avea o singură casă
casa avea o singură încăpere
încăperea avea un singur perete
peretele avea un singur ceas
ceasul avea o singură limbă

în tot acest timp copiii
creșteau și puneau o singură întrebare
pe când adulții nedumeriți și superbi
scădeau scădeau surâzând